

סקר בוגרים תשע"ז

ד"ר אניה גליקמן וד"ר טל שמר אלקיים

דצמבר, 2017

תוכן עניינים

<u>מספר עמוד</u>	<u>פרק</u>
2	תקציר
6	הקדמה
	<u>שיטת המחקר:</u>
7	נבדקים
8	כלי המחקר
10	הליך המחקר
11	ממצאים
31	סיכום ודיון
35	ביבליוגרפיה
36	נספח שאלון המחקר

תקציר

הנהלת המכללה פנתה לרשות המחקר וההערכה בשנת תשע"ז בבקשה לבצע סקר על בוגרי המכללה. מטרתו של הסקר הייתה לבחון את השתלבותם של בוגרי מכללת סמינר הקיבוצים בעבודת ההוראה ואת תפיסתם את תרומת הלימודים במכללה להשתלבותם. בסקר השתתפו 498 בוגרים/ות אשר סיימו את לימודיהם בין השנים 2012-2016. הבוגרים השיבו על שאלון שחובר במיוחד עבור סקר זה ונשלח באמצעות הדואר האלקטרוני.

מן הממצאים עלה כי מרבית המשיבים עוסקים בהוראה על סוגיה במערכת החינוך הפורמלית. מרבית המשיבים עובדים כמחנכי כיתה ו/או מורים מקצועיים בהיקף של מעל חצי משרה בהוראה בחינוך הרגיל, הממלכתי הפורמלי ובמגזר היהודי. מרביתם מדווחים כי הם מלמדים את המקצוע אותו למדו במכללה. מדיווחי הבוגרים עלה כי מרביתם לא קיבלו סיוע במציאת עבודה במוסדות החינוך. בין אלו שבכל זאת קיבלו סיוע, חלק ניכר נעזרו בגורמים שונים מתוך המכללה ובעיקר במדריכות הפדגוגית או במנחות הסטאג'.

כידוע, אחד האתגרים המרכזיים שמקצוע ההוראה מתמודד עמו בשנים האחרונות הנו הנשירה מהוראה. ממצאי מחקרים קודמים מלמדים כי נשירה מהוראה הינה תוצאה של שני תהליכים: סלקציה עצמית, הקשורה בתפיסת ההזדמנויות התעסוקתיות העומדות לרשות המורה, והשתלבות בארגון החינוכי, הנוגעת בין היתר בתנאי שכר נמוכים ועומס שעות בעבודה. יתרה מכך, אחד הגורמים המרכזיים לנשירה הנו קושי בהתמודדות עם דרישות התפקיד ותחושה של חוסר ליווי, תמיכה והערכה (ארביב אלישיב, 2013). ממצאי הסקר הנוכחי, באשר לתהליכי סלקציה עצמית, עלה כי בין בוגרי הפקולטה לחינוך אחוז מוערי מהבוגרים מדווחים כי מעולם לא עסקו בהוראה לאחר סיום הלימודים (בחלק מן המחלקות אין אפילו בוגר אחד המדווח כי לא עסק בהוראה). אחוז נמוך של בוגרים שמעולם לא עסקו בהוראה ניתן למצוא גם בפקולטה למדעים, ובמחלקות למחול ולאומנות בפקולטה לאמנויות. לעומת זאת, במחלקות לתקשורת וקולנוע ולאומנויות העיצוב נמצא אחוז גבוה יחסית של בוגרים אשר מעולם לא עסקו בהוראה. יש לשער כי אחת הסיבות לכך הנה כי מדובר במקצועות הנלמדים פחות בבתי הספר. כמו כן, יתכן כי המניעים של סטודנטים אלו ללמוד תחום זה מלכתחילה נובעים מרצון להשתלב מקצועית בעשייה בתחום ולא בהוראה. מדיווחי הבוגרים עצמם (ללא חלוקה לפקולטות השונות) עלה כי כעשרים אחוזים מהם לא עובדים בהוראה מכיוון שלא מצאו עבודה מתאימה.

באשר לתהליכי נשירה ממערכת החינוך, עלה מן הסקר כי במרבית המחלקות כחמישה עשר אחוזים מהמשיבים עסקו בהוראה ופרשו. יוצאות דופן הן המחלקות לחינוך יסודי ולעל יסודי

מתמטיקה בהן אחוז הנושרים הנו זעום עד אפסי. זאת ועוד, תופעת הנשירה במדגם נפוצה פחות בקרב בוגרים שסיימו את לימודיהם במסלול הסבת אקדמאים. כחמישית מהבוגרים אשר נשרו מהוראה מעידים כי החליטו לא להמשיך לעסוק בהוראה מכיוון שלא קיבלו תמיכה מספקת בבית הספר. כמו כן, הממצאים מראים כי שליש מסך כל הבוגרים שלא עסקו בהוראה או נשרו ממערכת החינוך מנמקים בחירה זו בתנאי ההעסקה נמוכים המאפיינים את עבודת ההוראה.

באשר לכיווני התפתחות אקדמית נמצא כי מרבית הבוגרים לא פנו ללימודי המשך לאחר שסיימו את הלימודים במכללה. לצד זאת, מתוך אלו שהמשיכו ללמוד ניתן לראות כי המסלולים הנפוצים הנם לימודי תואר שני ולימודי תעודה. באופן שאינו מפתיע, בוגרים אשר למדו בתכנית המצטיינים (מכל הפקולטות) נוטים יותר להמשיך ללמוד לאחר סיום לימודיהם במכללה וממשיכים יותר ללימודי תואר שני. עוד עולה מן הממצאים כי מתוך בוגרי המכללה אשר המשיכו את לימודיהם מרביתם בחרו ללמוד באוניברסיטה וכרבע המשיכו ללמוד במכללת סמינר הקיבוצים.

בחינת תחושת התרומה של הבוגרים, כפי שנבחנה בסקר זה, התמקדה בשלושה היבטים: תחושת יכולת בניהול כיתה, רכישת ידע וכלים בהוראת תחום הדעת הנלמד ורכישת ידע על מערכת החינוך כארגון. הסתכלות רוחבית על הממצאים חושפת כי הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית בלבד. עם זאת, נמצא כי בוגרי המכללה העוסקים בתחום ההוראה או כאלו שעסקו בתחום בעבר ופרשו מדווחים על תחושת תרומה גבוהה יותר מהלימודים, בכל שלושת התחומים, מאשר בוגרים אשר לא עסקו בהוראה מעולם.

הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית נמוכה ליכולת ניהול כיתה. בתוך כך, הם חשים כי הלימודים תרמו להם מעט יותר בהיבטים המתייחסים לעבודה פרטנית בכיתה השלמה ופחות להתמודדות עם בעיות משמעת ועם מצבים בלתי צפויים. הממצאים חושפים מספר הבדלים בין קבוצות הבוגרים השונות. ראשית, נמצא כי בוגרים אשר לא למדו במסלול הסבת אקדמאים חשים כי נתרמו מהלימודים במידה רבה יותר ביכולת ניהול כיתה בהשוואה לבוגרים אשר למדו במסלול להסבת אקדמאים. יתכן וההסבר לממצא זה טמון בניסיונם המקצועי הקודם ובגילם המבוגר יותר של בוגרי התכנית להסבת אקדמאים אשר מביא אותם לתחושה כי ברשותם מצוי סל כלים מקצועי, ללא קשר להכשרתם במכללה. שנית, כצפוי, נמצא כי בוגרים המלמדים את המקצוע בו התמחו במכללה חשים כי נתרמו יותר מהלימודים ביכולת לנהל כיתה וכי רכשו יותר ידע וכלים בהוראת התחום, בהשוואה לבוגרים אשר אינם מלמדים את התחום שלמדו. לבסוף, באשר להיבט תרומה זה נמצאו גם הבדלים בין בוגרי הפקולטות השונות. באופן ספציפי בוגרי

הפקולטה לחינוך תופסים את הלימודים במכללה כתורמים להם יותר בהשוואה לבוגרי הפקולטות האחרות.

הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת ידע וכלים בהוראת תחום הדעת אותו למדו. בתוך כך, הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם יותר לרכישת ידע אודות רעיונות מרכזיים בהוראת המקצוע ופחות לרכישת ידע אודות תכנית הלימודים בתחום אותו הם מלמדים. בנוסף, הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה מעטה לרכישת ידע על מערכת החינוך כארגון, כאשר לתחושתם הלימודים תרמו להם יותר לרכישת ידע אודות מערכת החינוך הישראלית ופחות לרכישת ידע אודות תנאי ההעסקה של מורים. לבסוף, הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת כלים לעבודה בצוות, לרכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית ולרכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה הנלמד. גם בהיבט בוגרי הפקולטה לחינוך מעריכים את התרומה במידה רבה יותר בהשוואה לבוגרי הפקולטות האחרות.

בהתבוננות על שביעות רצון ממרכיבי ההכשרה השונים עלה כי הבוגרים מייחסים משמעות במידה בינונית למרכיבים אלו, כאשר, הם מייחסים מעט יותר משמעות למרכיבי ההכשרה המעשיים מאשר למרכיבי ההכשרה העיוניים. גם כאן, נמצא כי בוגרי הפקולטה לחינוך מביעים שביעות רצון גבוהה יותר מההתנסות בשדה ומהעבודה בבית הספר מאשר בוגרי הפקולטות האחרות. כמו כן, בוגרי הפקולטה לאמנויות מביעים שביעות רצון נמוכה יותר מתרומת ההכשרה במכללה ומתרומת העבודה בבית הספר מבוגרי הפקולטות האחרות.

יש לציין כי על אף שביעות הרצון ותחושת ההתרמות הבינוניות, הבוגרים מדווחים כי היו ממליצים, במידה רבה, לאחרים ללמוד במכללה. בתוך כך, בוגרי הפקולטות למדעים ולחינוך בכל זאת היו ממליצים יותר בהשוואה לבוגרי הפקולטה לאמנויות. ממצא אחרון זה בא בהלימה עם הממצאים הקדומים הנוגעים להבדלים בין הפקולטות.

מהממצאים עולה כי הסטודנטים היו שמחים לקשר משמעותי יותר עם המכללה. למעשה, חלק ניכר מהבוגרים מעוניינים כי המכללה תהווה עבורם, גם עם סיום לימודיהם, מקום אליו יוכלו לפנות ולהתייעץ בדילמות מקצועיות שונות ולקבל רעיונות וכלים לעבודתם. רבים ציינו כי היו מעוניינים בקשר עם המכללה אשר עשוי לבוא לידי ביטוי, במגוון של היבטים: מהיבטים של ידוע בלימודי המשך (תואר שני, לימודי תעודה והשתלמויות מקצועיות) או העסקה עתידית כמרצים במכללה, דרך הגעה שלהם למכללה על מנת להציג את הלימודים בה ואת העבודה בהוראה

לסטודנטים פוטנציאליים ועד לקבלת סיוע בהתמקצעות. באשר להיבט אחרון זה הועלו מספר רעיונות כמו, קבלת מידע על חידושים ויוזמות אפשריות בתחומי החינוך, עדכונים על כנסים מקצועיים וקבלת סיוע פרטני וקבוצתי בנושאים שונים הקשורים לעבודה בהוראה.

לסיכום, ממצאי הסקר מעידים כי הבוגרים משתלבים ברובם בעבודה במערכת החינוך ואחוזי הנשירה עליהם הם מדווחים תואמים את אחוזי הנשירה הארציים ידועים (ארביב אילשיב, 2013). עם זאת, אין להתעלם מתחושת התרומה ושביעות הרצון הבינוניות של הבוגרים מהכשרתם במכללה. מומלץ לערוך חשיבה באשר לממצאים אלו.

כמו כן, בעקבות ממלאי הסקר עולות שתי המלצות עיקריות. ראשית, נראה כי רצוי שהמכללה תחשוב על דרכים נוספות לסיוע במציאת עבודה במערכת החינוך לסטודנטים המסיימים את לימודיהם. שנית, מתוך הרצון של הבוגרים בקשר עם המכללה לאחר לימודיהם רצוי להרחיב ולהעמיק את אפיקו של קשר זה.

הקדמה

בשנת תשע"ז, כחלק מגיבוש התובנות אשר עלו בעקבות תהליך הערכת איכות שביצעה המכללה, פנתה הנהלת המכללה לרשות ומחקר והערכה בבקשה לבצע סקר על בוגרי המכללה. מטרתו של סקר הבוגרים הייתה לבחון את השתלבותם של בוגרי מכללת סמינר הקיבוצים בעבודת ההוראה ואת תפיסתם את תרומת הלימודים במכללה להשתלבותם.

בהתאם למטרות המחקר נוסחו שאלות המחקר:

1. שאלות הנוגעות ללימודי המשך של הבוגרים:

1.1 האם הסטודנטים המשיכו ללמוד, במסגרת כלשהי, לאחר שסיימו את לימודיהם

במכללת סמינר הקיבוצים?

1.2 האם הסטודנטים ממשיכים להשתלם עם סיום לימודיהם במכללה?

2. שאלות הנוגעות בעבודה בהוראה:

2.1 האם הסטודנטים השתלבו בהוראה אחרי סיום לימודיהם?

2.2 אם כן, באילו מסגרות הסטודנטים השתלבו בהוראה?

2.3 אם לא, מדוע לא השתלבו בהוראה?

2.4 אם החלו לעסוק בהוראה ופרשו- מדוע?

3. מהי תפיסת התרומה של הסטודנטים את לימודיהם במכללה?

4. האם הסטודנטים שבעי רצון מלימודיהם במכללה?

שיטת המחקר

נבדקים

על הסקר השיבו 498 בוגרים/ות, מתוכם 369 נשים (74.5%) ו-124 גברים (25.1%) מרביתם (97.6%) מהמגזר היהודי.

להלן תוצג התפלגות המשיבים/ות על פי המחלקה בה למדו במכללה:

לוח מס 1: התפלגות המשיבים על פי המחלקה בה למדו במכללה באחוזים (ומספרים)

המחלקה	אחוז משיבים/ות (ומספרים)
הגיל הרך	16.9% (N=82)
על יסודי מדעי הרוח	16.7% (N=81)
חינוך מיוחד	14.6% (N=71)
חינוך יסודי	9.3% (N=45)
תקשורת וקולנוע	8% (N=39)
על יסודי מדעים	6.4% (N=31)
חינוך גופני	6.2% (N=30)
מחול	5.1% (N=25)
אומנויות העיצוב	5.1% (N=25)
בימוי ותאטרון	3.7% (N=18)
אומנות	3.3% (N=16)
על יסודי מתמטיקה	2.5% (N=12)
אנגלית	1.9% (N=9)
ניהול עסקים חברתיים	0.4% (N=2)

15.8% מהמשיבים/ות למדו בתכנית המצטיינים ו-29.5% למדו במסלול הסבת אקדמאים. המשיבים/ות סיימו את לימודיהם במכללה בין השנים 1985-2016 כאשר הרוב (N=422) סיימו את

לימודיהם בין השנים 2010-2015. שנת סיום הלימודים השכיחה ביותר בין משיבי הסקר הנה 2014 (N=111).

מעט פחות ממחצית מהמשיבים/ות ציינו כי לא היה להם ניסיון בהוראה לפני שהתחילו את הלימודים במכללה (41% ; N=202) ולמעט יותר ממחציתם/ן היה ניסיון טרם הלימודים (59% ; N=291).

כלי המחקר

על מנת לבחון את השתלבותם של הבוגרים במערכת החינוך ואת תפיסותיהם לגבי תרומת הלימודים להתפתחותם המקצועית נעשה שימוש בשאלון דיווח עצמי הכולל שאלות סגורות (ראה נספח 1). השאלון בודק את ההיבטים הבאים:

1. **הסטוריית הלימודים** של הנבדק- באיזו מחלקה למד במכללת סמינר הקיבוצים, האם למד בתכנית המצטיינים, באיזו שנה סיים את לימודי ההוראה במכללה, האם למד במסלול הסבת אקדמאים והאם לאחר הלימודים המשיך ללימודים מתקדמים ובאיזה תחום ומוסד לימודי (לימודי תעודה/ תואר ראשון/ תואר שני/ דוקטורט). כמו כן, נשאל הנבדק, על סולם בן 5 דרגות (1 = כלל לא, 5 = במידה רבה מאוד) באיזו מידה הוא ממשיך להשתלם במסגרות שונות.

2. **השתלבות בהוראה** – האם הנבדק עוסק בהוראה בהווה ואם כן, האם בחינוך הפורמלי או הבלתי פורמלי, מתי התחיל לעסוק בהוראה והאם קיבל סיוע במציאת עבודה בהוראה. כמו כן, הנבדק נשאל באופן פתוח ממי קיבל סיוע במציאת עבודה.

3. **מוסד ההוראה בו עובד הנבדק** – שלב חינוכי של מוסד זה (גן/ יסודי/ על יסודי), סוג החינוך (רגיל/ מיוחד) ומגזר, האם הנבדק מלמד את המקצוע בו התמחה במכללה, מהם תפקידיו במוסד בו הוא עובד (לדוגמא: מחנך/ רכז חברתי/ יועץ חינוכי) ומהו היקף המשרה שלו. כמו כן, נשאל הנבדק בחלק זה באיזו מידה, להערכתו, קיבל הכשרה הולמת במכללת סמינר הקיבוצים לתפקידו (סולם תשובות בן 5 דרגות, כאשר 1 = במידה מעטה מאד ו- 5 = במידה רבה מאד).

4. **נשירה מהוראה/ אי עיסוק בהוראה** – נבדקים שציינו כי עסקו בהוראה בעבר ופרשו או מעולם לא עסקו בהוראה נשאלו, באופן סגור, מדוע החליטו שלא לעסוק בהוראה (תשובות

לדוגמא: "לא מצאתי עבודה מתאימה בהוראה"; "התחלתי לעבוד אולם לא קיבלתי תמיכה מספקת מבית הספר". כמו כן, הם נשאלו באופן פתוח במה הם עוסקים היום ובאופן סגור האם הם מתכננים לעסוק בהוראה בעתיד.

5. תפיסת תרומת הלימודים במכללה לעבודה בהוראה .

5.1 רכישת ידע וכלים לעבודה בהוראה - שאלון בן 22 היגדים אשר נבנה לצרכי המחקר ובוחן את מידת הסכמת הנבדקים עם היגדים שונים המתייחסים להיבטים אפשריים של תרומת הלימודים במכללה לרכישת ידע וכלים לעבודה בהוראה. ההיגדים הנם עם סולם ליקרט בן חמש דרגות (1= במידה מעטה מאד, 5= במידה רבה מאוד). על פי ניתוח הגורמים הגדי השאלון מתחלקים לשלושה גורמים המסבירים סה"כ 69.56% מהשונות:

א) תחושת יכולת להתמודד עם ניהול כיתה ובתוך כך עם אוכלוסיות תלמידים הטרוגניות (היגדים 15,20,4,6,8,10,13,14). דוגמאות להיגדים: "רכשתי מספיק ידע אודות מגוון של אוכלוסיות לומדים", "רכשתי מספיק כלים להתמודד עם בעיות משמעות", "רכשתי מספיק כלים המסייעים לי לתת מענה לקשיים מגוונים של תלמידים". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.94.

ב) הערכת הידע והכלים בהוראת התחום - (היגדים 1,2,5,7, 18). דוגמאות להיגדים: "רכשתי מספיק ידע בתחום הדעת שאני מלמד", "רכשתי מספיק כלים פדגוגיים להורות את תחום הדעת שאני מלמד". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.86.

ג) הערכת הידע על מערכת החינוך כארגון - (היגדים 3,9,11,12). דוגמאות להיגדים: "רכשתי מספיק ידע אודות בית הספר כארגון", "רכשתי מספיק ידע אודות מערכת החינוך הישראלית". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.87.

מלבד גורמים אלו, שלושה היגדים נמצאו כעומדים בפני עצמם והם: "רכשתי כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה שלי", "קיבלתי מספיק כלים לעבוד בצוות", "רכשתי ידע לגבי כללי אתיקה מקצועית".

בעקבות ניתוח הגורמים הוסרו מהשאלון שני היגדים: "רכשתי כלים להתמודד עם תפיסות שגויות של תלמידים במקצוע שאני מלמד", "רכשתי מספיק ידע על מגוון התיאוריות בתחום החינוך".

5.2 חשיבות תרומת הלימודים במכללה וההתנסות בשטח - הנבדק התבקש לציין איזה חלק בהכשרה היה המשמעותי ביותר עבורו: לימודי הדיסציפלינה, ההדרכה הפדגוגית, לימודי הוראה ההתמחות, ההתנסות המעשית ולימודי החינוך.

6. שביעות רצון מהלימודים במכללה

6.1 שביעות רצון מהלימודים- שאלון בן 10 היגדים הבוחר את מידת הסכמת הנבדקים עם היגדים שונים המתייחסים להיבטים אפשריים של שביעות רצון מתרומת הלימודים במכללה. ההיגדים על סולם ליקרט בן חמש דרגות (1= במידה מעטה מאד, 5= במידה רבה מאוד). היגדי השאלון מתחלקים לשלושה גורמים: (א) *תרומתה של ההכשרה בלימודים במכללה* (היגדים 1,3,8,9,10). דוגמאות להיגדים: "קיבלתי הכשרה טובה ומספקת לפני הכניסה למערכת החינוכית", "אני מרגיש שלימודי במכללה תרמו לגיבוש תפיסת עולם ערכית באשר לכבוד האדם", "הלימודים במכללות רמו לגיבוש זהותי כמורה". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.89. (2) השני מתייחס לתרומתה של ההתנסות בשדה הקשורה ללימודים (היגדים 4,5,6). דוגמאות להיגדים: "הסטאג' היה משמעותי בתהליך ההכשרה", "שעות ההתנסות המעשית נוצלו היטב". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.73. בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.73. (3) והשלישי מתייחס לעבודה בבית הספר לאחר סיום הלימודים (היגדים 2,7) לדוג' "את עיקר המיומנויות רכשתי בעבודתי בבית הספר". בבחינת מהימנות נמצאה אלפא של קרונבאך 0.44.

6.2 הבעת עניין בקשר עם המכללה- הנבדק נשאל, על סולם בן 3 דרגות (כן/ לא / אולי), האם הוא מעוניין להיות בקשר עם המכללה ובאופן פתוח מהו אופי הקשר ומה מטרתו.

6.3 המלצה לאחרים- הנבדק נשאל, על סולם בן 5 דרגות (1= כלל לא, 5= במידה רבה מאוד) באיזו מידה הוא היה ממליץ לאחרים ללמוד במכללת סמינר הקיבוצים.

7. פרטים דמוגרפיים- מגדר, שנת לידה ולאום והאם היה לנבדק ניסיון בהוראה טרם תחילת הלימודים במכללה.

הליך המחקר

הפנייה לבוגרים נעשתה באמצעות הדואר האלקטרוני. הפנייה לוותה במספר מילות הסבר וצורך שאלון המחקר מקוון (באמצעות הגוגל דוקס). בוצעה פנייה לכל בוגרי המכללה, מכל המחלקות והתכניות, אשר על פי דיווח מנהל לומדים סיימו את לימודיהם בין השנים 2016-2012. כאמור, 498 בוגרים/ות השיבו לפנייה ומילאו את השאלון.

ממצאים

פרק הממצאים מציג תחילה את בחירתם של הבוגרים להמשיך וללמוד- האם המשיכו ללמוד לאחר סיום לימודיהם במכללת סמינר הקיבוצים ואם כן, איזה תחום ובאיזה מוסד לימודים.

החלק השני של פרק הממצאים מציג נתונים לגבי השתלבותם של הבוגרים במערכת החינוך. תחילה מוצגת התפלגות הבוגרים על פי בחירתם להשתלב בהוראה, שלא להשתלב בהוראה או להפסיק את עבודתם בהוראה. לאחר מכן מוצגים נתונים תעסוקתיים של הבוגרים אשר עוסקים בהוראה: נתונים על בתי הספר בהם הם עובדים (כמו, זרם, דרג, מגזר) ונתוני העסקה ובהם התפקיד אותו הם ממלאים בבית הספר ואחוז המשרה. כמו כן מוצגים נתונים לגבי הסיוע שקיבלו (או לא קיבלו) הבוגרים במציאת העבודה במערכת החינוך. לבסוף, מוצגות תשובותיהם של בוגרים שאינם עוסקים בהוראה באשר לסיבות לבחירה שלא לעסוק במקצוע.

החלק השלישי של פרק הממצאים עוסק בתחושת התרומה של הבוגרים מהלימודים במכללת סמינר הקיבוצים ושביעות הרצון שלהם בהיבטים שונים.

1. לימודי המשך

א. האם בוגרים המשיכו ללמוד?

הממצאים מעידים כי מתוך כלל הבוגרים המשיבים כ- 40% (N=201) המשיכו ללמוד, לאחר סיום לימודיהם במכללת סמינר הקיבוצים. הלוח הבא מציג את התפלגות לימודי המשך של בוגרי המכללה על פי מחלקות הלימוד השונות.

לוח 2: התפלגות המשיבים אשר פנו ללימודי המשך על פי מחלקות הלימוד- באחוזים (ומספרים)

מחלקה	לא המשכתי ללמוד	הרחבת הסמכה	לימודי תעודה	תואר ראשון	תואר שני	דוקטורט
הגיל הרך	65.9% (54)		12.2% (10)	1.2% (1)	18.3% (15)	
על יסודי רוח	50.6% (41)	2.5% (2)	3.7% (3)	1.2% (1)	37% (30)	5.7% (3)
חינוך מיוחד	53.5% (38)	1.4% (1)	9.9% (7)	2.8% (2)	31% (22)	
חינוך יסודי	64.4% (29)		6.7% (3)		28.9% (13)	

מחלקה	לא המשכתי ללמוד	הרחבת הסמכה	לימודי תעודה	תואר ראשון	תואר שני	דוקטורט
תקשורת וקולנוע	(29) 74.4%		(5) 12.8%		(4) 10.3%	(1) 2.6%
על יסודי מדעים	(17) 54.8%		(1) 3.2%	(1) 3.2%	(11) 35.5%	(1) 3.2%
חינוך גופני	(14) 46.7%		(6) 20%	(1) 3.3%	(9) 30%	
מחול	(8) 32%		(6) 24%	(2) 8%	(9) 36%	
אומנויות העיצוב	(18) 72%		(2) 8%	(4) 16%		
בימוי ותאטרון	(8) 44.4%		(2) 11.1%	(6) 33.3%		
אומנות	(14) 87.5%		(1) 6.3%	(1) 6.3%		
על יסודי מתמטיקה	(8) 66.7%		(1) 8.3%	(1) 8.3%	(1) 8.3%	
אנגלית	(5) 55.6%		(3) 33.3%	(1) 11.1%		
ניהול עסקים חברתיים	(2) 100%					

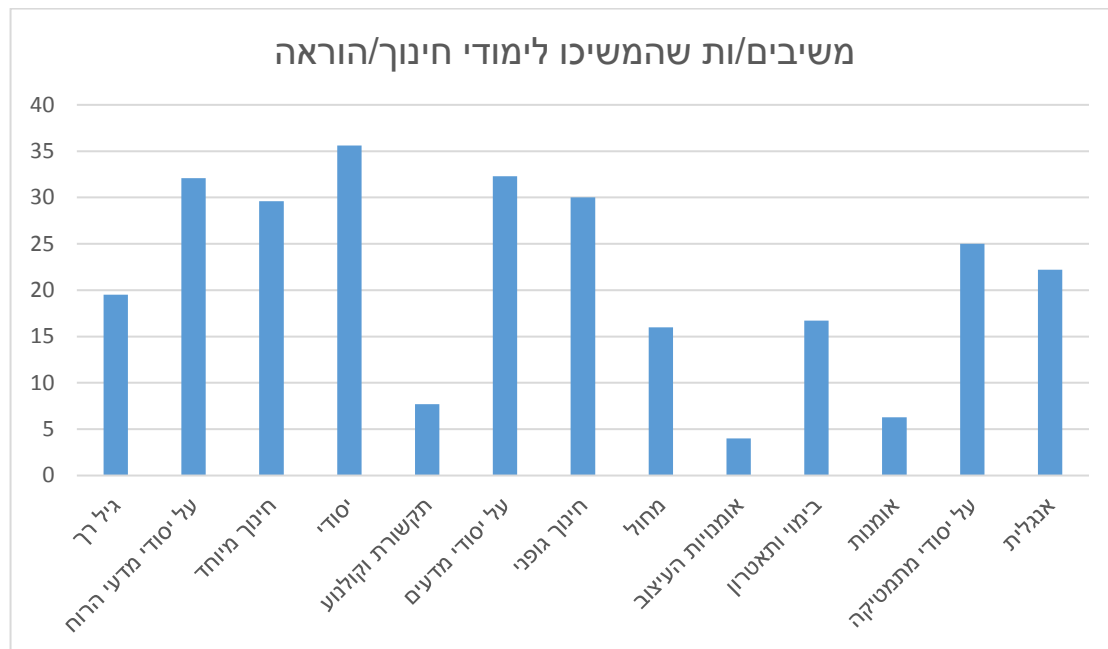
מהלוח ניתן לראות כי בכל המחלקות, מרבית המשיבים/ות לא פנו ללימודי המשך לאחר שסיימו את הלימודים במכללה. מתוך אלו שהמשיכו ללמוד ניתן לראות כי המסלולים הנפוצים הנם לימודי תואר שני ולימודי תעודה.

מן הממצאים עולה כי באופן כללי, משיבים אשר למדו בתכנית המצטיינים (מכל המחלקות) נוטים יותר להמשיך ללמוד לאחר סיום לימודיהם במכללה (בעוד ש 46.2% מהם ציינו כי לא המשיכו ללמוד, בקרב אלו שאינם מתכנית המצטיינים 60.5% ציינו כי לא המשיכו ללמוד). יתרה מכך, כ- 40% מהמשיבים מתכנית המצטיינים דיווחו כי המשיכו ללימודי תואר שני (N=37) בהשוואה לכרבע מהמשיבים שאינם בתכנית המצטיינים (N=91).

ב. באיזה תחום המשיכו ללמוד?

הממצאים מלמדים כי כמחצית מהבוגרים שהמשיכו ללמוד לאחר סיום לימודיהם במכללת סמינר הקיבוצים, פנו ללימודי חינוך והוראה (N=109). כאשר בוחנים את שיעורי הפונים ללימודי המשך חינוך והוראה על פי מסגרת לימודיהם (תכנית מצטיינים, לימודי הסבת אקדמאים וסטודנטים שאינם שייכים לשתי תכניות אלו), נראה כי שיעור דומה של בוגרים פנו ללימודים אלה (כ-20% מתוך כל קבוצה). תרשים הבא מציג את אחוז המשיבים/ות מכל מחלקה אשר לימודי המשך שלהם היו בתחום החינוך/ הוראה.

תרשים 1 : אחוז המשיבים אשר המשיכו לימודי חינוך/ הוראה על פי מחלקות הלימוד השונות

מהתרשים ניתן לראות כי אחוז המשיבים/ות הרב ביותר אשר המשיכו ללימודי חינוך / הוראה הנם מהמחלקה לחינוך יסודי ועל יסודי מדעים ומדעי הרוח. יש לזכור כי אחוז המשיבים המוצג בכל מחלקה הנו מסך כל המשיבים של מחלקה זו (כלומר אלו שהמשיכו לימודיהם ואלו שלא).

ג. באיזה מוסד לימודים המשיכו ללמוד?

מן הממצאים עולה כי מתוך בוגרי המכללה אשר המשיכו את לימודיהם כ 42% (N=84) למדו באוניברסיטה, 21% (N=43) למדו בהמשך במכללת סמינר הקיבוצים, 20% (N=41) המשיכו ללמוד במכללה אקדמית אחרת ורק כ 10% (N=20) המשיכו לימודיהם במכללת אחרת להוראה. עוד

מלמדים הממצאים כי בעוד שבוגרים שלמדו בתכנית המצטיינים נטו להמשיך את לימודיהם באוניברסיטה יותר מאשר סטודנטים שלמדו במסגרת רגילה (68.3% לעומת 35.4% בהתאמה), בוגרים שסיימו מסגרת רגילה (לא מצטיינים) נטו להמשיך את לימודיהם במכללת סמינר הקיבוצים 24.1% לעומת 7.3% (בהתאמה) ובמכללות אחרות להוראה (5% לעומת 11.4%, בהתאמה).

2. השתלבות בהוראה

א. עיסוק בהוראה (מסגרות חינוך פורמלי ובלתי פורמלי)

הלוח הבא מציג את תשובות הבוגרים בנוגע לעיסוקם/ אי עיסוקם בהוראה.

לוח 3 : התפלגות העיסוק בהוראה

אחוז	מספר משיבים	
8.4	42	מעולם לא עסקתי בהוראה
12.4	62	עסקתי בהוראה ועכשיו כבר לא
55.2	275	אני עוסק בהוראה במערכת החינוך הפורמלית
8	40	אני עוסק בהוראה במערכת החינוך הבלתי פורמלית
13.1	65	אני עוסק בהוראה הן במערכת הפורמלית והן בבלתי פורמלית
1.8	9	עסקתי בעבר בהוראה בפורמלית וכיום בבלתי פורמלית

כפי שניתן לראות מהלוח מרבית המשיבים עוסקים בהוראה על סוגיה השונים (סה"כ 78.1%) כאשר הרוב עוסקים בהוראה במערכת החינוך הפורמלית (55.2%). לצד זאת, 12.4% מהבוגרים מדווחים על נשירה מהוראה.

לוח מס 4 מציג את התפלגות המשיבים העוסקים בהוראה (הן בחינוך הפורמלי והן בבלתי פורמלי) לעומת אלו שאינם עוסקים בהוראה, על פי מחלקות הלימוד.

לוח 4 : התפלגות המשיבים העוסקים בהוראה פי מחלקות הלימוד- באחוזים (ומספרים)

מעולם לא עסקו בהוראה	עסקו בהוראה ופרשו	עוסקים בהוראה	
(1) 1.2%	(4) 4.9%	(77) 93.9%	הגיל הרך
(5) 6.2%	(10) 12.3%	(66) 81.5%	על יסודי רוח
	(12) 16.9%	(58) 81.7%	חינוך מיוחד
	(2) 6.7%	(41) 91.1%	חינוך יסודי
(14) 35.9%	(7) 17.9%	(18) 46.2%	תקשורת וקולנוע
(1) 3.2%	(4) 12.9%	(26) 83.9%	על יסודי מדעים
(3) 10%	(5) 16.7%	(22) 73.3%	חינוך גופני
(1) 8%	(4) 16%	(19) 76%	מחול
(11) 44%	(4) 16%	(10) 40%	אומנויות העיצוב
	(3) 16.7%	(14) 77.8%	בימוי ותאטרון
(2) 12.5%	(2) 12.5%	(12) 75%	אומנות
(1) 8.3%		(11) 91.7%	על יסודי מתמטיקה
(1) 11.1%	(1) 11.1%	(7) 77.8%	אנגלית
		(2) 100%	ניהול עסקים חברתיים

מהלוח ניתן לראות כי במרבית המחלקות רוב המשיבים עוסקים בהוראה. המחלקות בהן אחוז המשיבים הגבוה ביותר אשר מעולם לא עסקו בהוראה הן אומנויות העיצוב ותקשורת וקולנוע. במרבית המחלקות כ-16%-12% מהמשיבים עסקו בהוראה ופרשו. יוצאות דופן, בהקשר זה הן המחלקות לגיל הרך, החינוך היסודי ועל יסודי מתמטיקה, בהן אחוז הפורשים מהוראה זעום עד אפסי ולמעלה מ-90% מהמשיבים עוסקים בהוראה.

הלוחות הבאים מציגים את התפלגות המשיבים העוסקים בהוראה (הן בחינוך הפורמלי והן בבלתי פורמלי) לעומת אלו שאינם עוסקים בהוראה, על פי השתייכותם ללימודי הסבת אקדמאים וללימודים בתכנית המצטיינים. ממצאים אלה מוצגים בלוחות 5א' ו-5ב'.

לוח 5א': התפלגות המשיבים העוסקים בהוראה פי הסבת אקדמאים - באחוזים (ומספרים)

מעולם לא עסקו בהוראה	עסקו בהוראה ופרשו	עוסקים בהוראה	
4.2% (6)	9.7% (14)	86.1% (124)	הסבת אקדמאים
10.4% (36)	13.9% (48)	75.7% (261)	לא הסבת אקדמאים

מהלוח ניתן לראות כי באופן יחסי אחוז העוסקים בהוראה גבוה יותר בקרב אלו שלמדו במסלול הסבת אקדמאים, בעוד אחוז הפורשים מההוראה או אלו שמעולם לא עסקו בהוראה גבוה יותר, באופן יחסי, בקרב משיבים שלא למדו במסלול הסבת אקדמאים.

בחינת תמונת המצב בקרב משיבים שלמדו בתכנית המצטיינים לעומת אלו שלא למדו בתכנית זו (לוח 5ב'), מלמדת על שיעור דומה של העוסקים בהוראה בקרב שתי הקבוצות (כ-80%). לעומת זאת קיים הבדל (אם כי קטן יחסית) בשיעורי הנשירה של הבוגרים, כך שבוגרים שלמדו בתכנית המצטיינים נוטים יותר בהשוואה לבוגרים שלא למדו בתכנית זאת (17% לעומת 12% בהתאמה). כמו כן, בעוד שכמעט ואין בוגרים מצטיינים אשר מעולם לא עסקו בהוראה, כעשירית מבוגרי התכללה שאינם מצטיינים מדווחים כי מעולם לא עסקו בהוראה לאחר סיום לימודיהם (כ-3% לעומת כ-10% בהתאמה)

לוח ב5 : התפלגות המשיבים העוסקים בהוראה פי הסבת אקדמאים- באחוזים (ומספרים)

מעולם לא עסקו בהוראה	עסקו בהוראה ופרשו	עוסקים בהוראה	
(2) 2.6%	(13) 16.7%	(63) 80.8%	מצטיינים
(40) 9.7%	(49) 11.9%	(323) 78.4%	לא מצטיינים

ב. עיתוי תחילת העבודה בהוראה

לוח ב6 : התפלגות עיתוי תחילת העבודה בהוראה – במספרים ואחוזים

אחוזים	N	התחלתי לעסוק בהוראה..
7.8%	34	לפני תחילת הלימודים
25.4%	110	במהלך הלימודים לפני הסטאז'
57%	245	בשנת הסטאז'
6%	26	עם סיום הסטאז'
1.6%	7	שנה לאחר הסטאז'
2.3%	10	יותר משנה לאחר הסטאז'
100%	432	סה"כ

כפי שניתן לראות מהלוח מרבית המשיבים (57%) החלו לעסוק בהוראה בשנת הסטאז'. כרבע מהמשיבים החלו לעסוק בהוראה עוד במהלך הלימודים, לפני הסטאז'. מעטים דיווחו כי החלו לעסוק בהוראה רק אחרי סיום שנת הסטאז'.

ג. סיוע במציאת עבודה בהוראה

מרבית המשיבים (76.9% , N=383) דיווחו כי לא קיבלו סיוע במציאת עבודה במוסדות החינוך. המשיבים, אשר דיווחו כי קיבלו סיוע במציאת עבודה, נשאלו ממי קיבלו סיוע זה. 94 השיבו על שאלה זו. מתשובותיהם עלו שני מקורות הסיוע הבאים:

המכללה (62 משיבים) - בתוך כך, 40 משיבים ציינו כי קיבלו סיוע מאנשי צוות במכללה ובמיוחד מהמדריכות הפדגוגיות או המנחות של הסטאז'; 14 ציינו כי השתלבו בהוראה דרך תכנית החלוץ החינוכי של המכון הדמוקרטי, ו-8 ציינו כי הסתייעו בימים פתוחים שנערכו במכללה עם המפקחות. **גורמים השייכים למשרד החינוך** (24 משיבים)- הרוב השיבו כי קיבלו סיוע מהמפקחים/ות ומעטים ציינו את מנהלת בית הספר בו עבדו בהכשרה המעשית או מורה מבית הספר. השאר ציינו כי קיבלו סיוע ממכרים.

ד. תנאי ומקום תעסוקה

1.1 שלב חינוכי

הלוח הבא מציג את התפלגות המשיבים על פי הדרג החינוכי בו הם עובדים.

לוח 6: התפלגות המשיבים על פי הדרג החינוכי בו עובדים – במספרים ואחוזים

מספרים	אחוזים	
70	16.3%	גן
168	39%	יסודי
186	43.3%	על יסודי
6	1.4%	מכללה/ מכינה
430	100%	סה"כ

כפי שניתן לראות מהלוח, 43.3% מהבוגרים, אשר השיבו על הסקר, עובדים בחינוך העל יסודי, 39% עובדים בחינוך היסודי, 16.3% עובדים בגן ו- 1.4% עובדים במכללות או במכינה.

ד.2 סוג החינוך

הלוח הבא מציג את התפלגות המשיבים על פי סוג החינוך בו הם עובדים .

לוח 7 : התפלגות המשיבים על פי סוג החינוך בו עובדים – במספרים ואחוזים

מספרים	אחוזים	
355	82.36%	חינוך רגיל
76	17.64%	חינוך מיוחד
431	100%	סה"כ

כפי שניתן לראות מהלוח 82.36% מהמשיבים עובדים בחינוך הרגיל ו- 17.64% עובדים בחינוך המיוחד.

ד.3 מגזר

הלוח הבא מציג את התפלגות המשיבים על פי המגזר בו הם עובדים .

לוח 8 : התפלגות המשיבים על פי המגזר בו עובדים – במספרים ואחוזים

מספרים	אחוזים	
401	97.33%	ממלכתי יהודי
5	1.21%	ממלכתי ערבי
6	1.46%	ממלכתי דתי
412	100%	סה"כ

כפי שניתן לראות מהלוח 97.33% מהמשיבים עובדים בחינוך הממלכתי יהודי, 1.46% עובדים בחינוך הממלכתי דתי ו- 1.21% עובדים בחינוך הממלכתי ערבי.

4.ד תפקיד

הלוח הבא מציג את התפלגות המשיבים על פי התפקיד בו הם עובדים .

לוח 9 : התפלגות המשיבים על פי התפקיד בו עובדים – במספרים ואחוזים

שלב חינוכי..	מספרים	אחוזים
מחנך/ת	130	31%
מורה מקצועית	116	28%
רכז/ת מקצוע	60	14%
גננת	42	10%
רכז/ת חברתית	23	6%
רכז/ת שכבה	15	4%
מורה משלב/ת	7	1.7%
יועץ/ת חינוכי/ת	6	1.4%
רכז/ת פדגוגית	5	1.2%
רכז/ת הערכה	5	1.2%
סגן/ית מנהל/ת	4	0.95%
מנהל/ת בית ספר	4	0.95%
סה"כ	417	100%

כפי שניתן לראות מהלוח מתוך המשיבים על שאלה זו (N=417) האחוז הגדול ביותר דיווחו כי הם עובדים כמחנכי כיתה (31%) או מורים מקצועיים (28%).

ד.5 היקף משרה

הלוח הבא מציג את התפלגות המשיבים על פי היקף המשרה בה הם עובדים .

לוח 10 : התפלגות המשיבים על פי היקף המשרה – במספרים ואחוזים

מספרים	אחוזים	
16	3.7%	פחות משליש
66	15.3%	שליש עד חצי
350	81%	יותר מחצי
432	100%	סה"כ

מהלוח עולה כי מרבית המשיבים (81%) עובדים בהיקף של מעל חצי משרה בהוראה .

ד.6 תחום ההוראה

לבסוף נשאלו המשיבים האם הם מלמדים את המקצוע בו התמחו בלימודיהם במכללה .

לוח 11 : התפלגות המשיבים על פי תחום ההוראה – במספרים ואחוזים

מספרים	אחוזים	
350	80%	מלמד את המקצוע אותו למדתי
89	20%	לא מלמדת את המקצוע אותו למדתי
439	100%	סה"כ

כפי שניתן לראות מהלוח כ 80% מהמשיבים מדווחים כי הם מלמדים את המקצוע אותו למדו במכללה.

ד. משיבים שאינם עוסקים בהוראה

במידה והמשיבים ענו כי אינם עוסקים בהוראה הם נשאלו לסיבותיהם. התפלגות תשובותיהם מופיעה בלוח הבא.

לוח 12 : התפלגות הסיבות לאי עיסוק בהוראה – במספרים ואחוזים

מדוע אינך עוסק בהוראה	מספרים	אחוזים
עבודת ההוראה מאופיינת בתנאים תעסוקתיים נמוכים	33	28%
סיבות אישיות	33	28%
מצאתי עבודה טובה יותר בתחום אחר	18	15%
התחלתי לעבוד אולם לא קיבלתי תמיכה מספקת מבית הספר	17	14%
לא מצאתי עבודה מתאימה בהוראה	16	13%
אחר	3	2%
סה"כ	120	100%

כפי שניתן לראות מהלוח כשליש המשיבים שלא עוסקים בהוראה ציינו כי אינם עושים זאת מכיוון שעבודת ההוראה מאופיינת בתנאים תעסוקתיים נמוכים (28%) או עקב סיבות אישיות (28%). כמו כן, בהמשך, כאשר מתבוננים בנפרד בבוגרים שנשרו ובוגרים שמעולם לא עסקו בהוראה, כ-20% מהבוגרים שנשרו מהמקצוע העידו כי החליטו לא להמשיך לעסוק בהוראה מכיוון שלא קיבלו תמיכה מספקת בבית הספר ואילו כ-20% מהבוגרים שמעולם לא עסקו בתחום ציינו כי לא מצאו עבודה מתאימה בהוראה.

מתוך התשובות הפתוחות של המשיבים שאינם עוסקים בהוראה עלה כי חלק ניכר מהם עוסקים בתחומים שונים המשיקים לאמנויות או לספורט, כמו: עיצוב גרפי, לימוד יוגה/פילאטיס, הפקה (מוזיקה, חדשות), יצירה בתחומי המחול והקולנוע. חלק קטן יותר עוסק בתחומי הדרכה שונים/טיפול שונים.

על השאלה האם הם מתכננים לעסוק בהוראה בעתיד השיבו רק 63 משיבים. מעל מחצית מהם (59%) השיבו כי הם מתכננים לעסוק בהוראה בעתיד. השאר השיבו כי אולי יעסקו בהוראה (30%) או כי הם אינם מתכננים לעסוק בהוראה בעתיד (11%).

3. תרומת הלימודים במכללה לעבודה בהוראה

א. תפיסת תרומת הלימודים במכללה להוראה

הלוח הבא מציג את הממוצעים וסטיות התקן של תפיסות המשיבים את תרומת הלימודים במכללת סמינר הקיבוצים לעבודתם בהוראה. כזכור, ההתייחסות לתרומה הנה על פי שלושה היבטים – יכולת ניהול כיתה, רכישת ידע וכלים בהוראה ורכישת ידע על מערכת החינוך כארגון. כמו כן, קיימת בלוח התייחסות לשלושה היגדים אשר נותחו בנפרד - רכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה הנלמד, רכישת כלים לעבודה בצוות ורכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית. תפיסת התרומה חושבה עבור כל המדגם יחד וזאת מכיוון שבבחינת הבדלים בתפיסת התרומה בין משיבים אשר עוסקים בהוראה למשיבים שנשרו מהוראה לא נמצאו הבדלים מובהקים בממוצעים ($p > .05$).

לוח 13 : תפיסת תרומת הלימודים במכללה – ממוצעים וסטיות תקן

תרומה ל...	מספר משיבים	ממוצע	ס"ת
היבטים:			
יכולת ניהול כיתה	471	2.6	.97
רכישת ידע וכלים בהוראת התחום	475	3.18	.96
רכישת ידע על מערכת החינוך כארגון	473	2.17	.91
היגדים נפרדים:			
רכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה הנלמד	461	2.82	1.15

תרומה ל...	מספר משיבים	ממוצע	ס"ת
רכישת כלים לעבודה בצוות	459	3.07	1.21
רכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית	456	2.83	1.18

מהלוח עולים הנתונים הבאים :

1. תחושת יכולת בניהול כיתה- הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית נמוכה ליכולת ניהול כיתה (ממוצע 2.6). בתוך כך, ובהתבוננות על ממוצעי ההיגדים השונים של היבט זה, עולה כי הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם במידה מעט רבה יותר, אם כי עדיין בינונית נמוכה, בהיבטים המתייחסים לעבודה פרטנית בכיתה השלמה- להתאים את ההוראה לצרכי הילדים (ממוצע 2.93, ס"ת 1.18), לתת מענה לקשיים מגוונים של התלמידים (ממוצע 2.71, ס"ת 1.13), ולהתמודד עם צרכים אישיים של כל תלמיד ותלמיד (ממוצע 2.69, ס"ת 1.17). הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם במידה הפחותה ביותר להתמודד עם בעיות משמעת (ממוצע 2.26, ס"ת 1.11) ועם מצבים בלתי צפויים (ממוצע 2.40, ס"ת 1.11).
2. רכישת ידע וכלים בהוראת תחום הדעת הנלמד- הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת ידע וכלים בהוראת תחום הדעת אותו למדו (ממוצע 3.18). בתוך כך, ובהתבוננות על ממוצעי ההיגדים השונים עולה כי הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם במידה הרבה ביותר לרכישת ידע אודות רעיונות מרכזיים בהוראת המקצוע (ממוצע 3.38, ס"ת 1.15) ובמידה הפחותה ביותר ברכישת ידע אודות תכנית הלימודים בתחום אותו הם מלמדים (ממוצע 2.90, ס"ת 1.16).
3. ידע על מערכת החינוך כארגון- הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה מעטה לרכישת ידע על מערכת החינוך כארגון (ממוצע 2.17). בתוך כך, ובהתבוננות על ממוצעי ההיגדים השונים עולה כי הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם במידה מעט יותר רבה לידע אודות מערכת החינוך הישראלית (ממוצע 2.37, ס"ת 1.11) ובמידה הנמוכה ביותר לידע אודות תנאי ההעסקה של מורים (ממוצע 1.88, ס"ת 0.98).

לבסוף בהתבוננות על ההיגדים אשר נותחו בנפרד ומוצגים בלוח, ניתן לראות כי הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת כלים לעבודה בצוות (ממוצע 3.07), במידה בינונית נמוכה לרכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית (ממוצע 2.83) ולרכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה הנלמד (ממוצע 2.82).

בבחינת ההבדלים בתפיסת התרומה על פי משתנים שונים נמצא כי:

- 1) לימודי הסבת אקדמאים - בוגרים אשר לא למדו במסלול הסבת אקדמאים חשים כי נתרמו מהלימודים במידה רבה יותר ביכולת ניהול כיתה (ממוצע 2.67, ס"ת 0.98) בהשוואה לבוגרים אשר למדו במסלול להסבת אקדמאים (ממוצע 2.44, ס"ת 0.94) ($t=2.45$; $p<.05$).
- 2) לימוד התחום הנלמד - בוגרים המלמדים את המקצוע בו התמחו במכללה חשים כי נתרמו יותר מהלימודים ביכולת לנהל כיתה וכי רכשו יותר ידע וכלים בהוראת התחום, בהשוואה לבוגרים אשר אינם מלמדים את התחום שלמדו (ממוצע 2.69, ס"ת 0.96. מול ממוצע 2.45, ס"ת 1.03 ו- ממוצע 3.30, ס"ת 0.91. מול ממוצע 2.88, ס"ת 1.01; בהתאמה) ($t=2.12$; $P<.05$); $t=3.58$; $P<.001$; (בהתאמה).

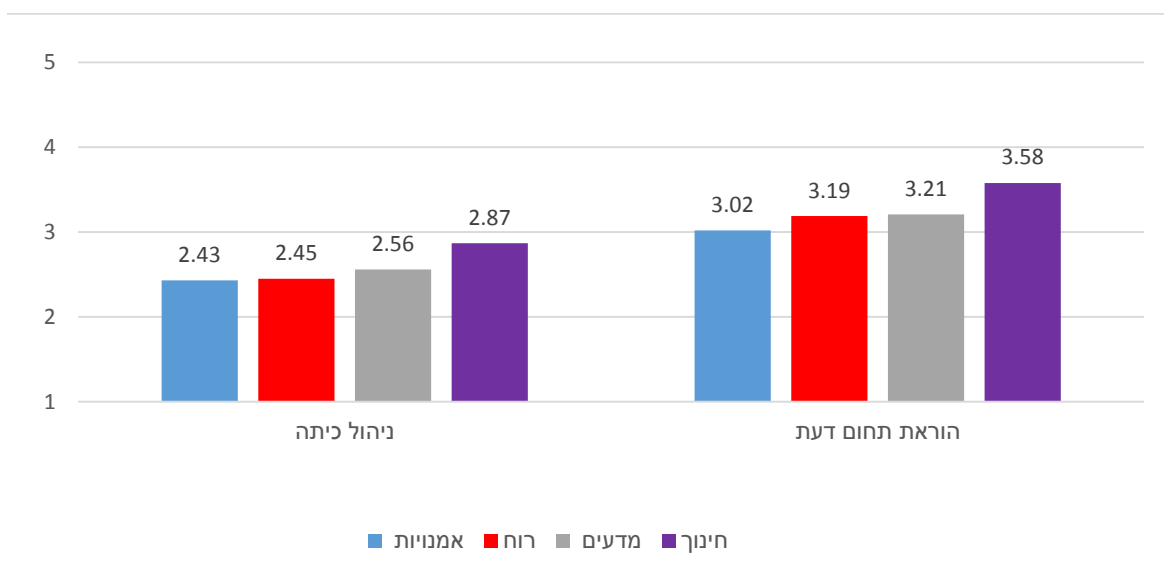
כמו כן, נמצאו הבדלים מובהקים בין בוגרי המכללה שעסקו או עוסקים בתחום ההוראה לבין אלה שלא עסקו בו מעולם בכל התפיסות, בנוגע לתרומת הלימודים במכללה (פרט לרכישת כלים לעבודת הצוות). באופן עקבי תחושת התרומה של העוסקים בהוראה (בהווה או בעבר) הייתה גבוהה יותר מאשר תחושת התרומה של הבוגרים שסיימו את לימודיהם במכללה, אך מעולם לא עסקו בהוראה.

כאשר בוחנים את ההבדלים בתפיסות התרומה של הלימודים במכללה בין בוגרי הפקולטות השונות (בקרב הבוגרים שעסקו/עוסקים בהוראה בלבד) עולה כי בוגרי הפקולטה לחינוך תופסים את הלימודים במכללה כתורמים ליכולותיהם לנהל כיתה וללמד את תחום הדעת, יותר מאשר בוגרי הפקולטות האחרות ($F=6.64$; $P<.01$; $F=4.93$; $p<.01$). (בהתאמה).

לעומת זאת, בארבעת ההיבטים האחרים - רכישת ידע על מערכת החינוך כארגון, רכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע הנלמד, רכישת כלים לעבודה בצוות ורכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית – לא נמצאו הבדלי מובהקים בין בוגרי הפקולטות השונות. הממצאים מוצגים בתרשים

מס' 2.

תרשים 2 : ממוצעי תפיסת תרומת הלימודים במכללה על פי הפקולטות

ב. תפיסת תרומת חלקי ההכשרה השונים

ב. 1 המשיבים התבקשו לציין איזה חלק בהכשרה היה המשמעותי ביותר עבורם. לוח 14 מציג את שיעור הבוגרים אשר בחרו בחלק מסויים הכשרתם כמשמעותי ביותר.

לוח 14 : תרומת חלקי ההכשרה השונים – במספרים ואחוזים

חלק בהכשרה	מספרים	אחוזים
התנסות מעשית	189	41%
הדרכה פדגוגית	99	21%
לימודי דיסציפלינה	71	16%
לימודי הוראת התמחות	56	12%
לימודי חינוך	44	10%
סה"כ	459	100%

מהלוח ניתן לראות כי הבוגרים מייחסים יותר משמעות לחלקי ההכשרה המעשיים מאשר לחלקי ההכשרה העיוניים.

ב.2 הלוח הבא מציג את הממוצעים וסטיות התקן של שאלון שביעות רצון המשיבים ותחושת התרמותם משלושה מקורות – הראשון מתייחס לתרומתה של ההכשרה בלימודים במכללה (כמו, תחושה של הכשרה מספקת, נחיצות הלימודים לכניסה לתפקיד המורה, תרומת הלימודים לגיבוש תפיסה ערכית, חשיפה לדוגמאות והסברים בהוראת המקצוע ותרומה גיבוש הזהות כמורה) ; השני מתייחס לתרומתה של ההתנסות בשדה, הקשורה ללימודים (הסטאז' וההתנסות המעשית) ; והשלישי מתייחס לעבודה בבית הספר לאחר סיום הלימודים.

לוח 15 : שביעות רצון מהלימודים במכללה – ממוצעים וסטיות תקן

שביעות רצון מ...	מספר משיבים	ממוצע	ס"ת
תרומת ההכשרה במכללה	457	3.26	1.04
תרומת ההתנסות בשדה	444	3.44	1.04
תרומת העבודה בבית הספר	444	3.65	.89

מהלוח עולה כי המשיבים שבעי רצון מתרומת שלושת הגורמים במידה בינונית. הם מרוצים במידה הרבה ביותר מתרומת העבודה בבית הספר לעבודתם (ממוצע 3.65, ס"ת 0.89. כאשר סטיית התקן הקטנה מעידה על פיזור נמוך של התשובות). בהתייחסות להיבטים השונים :

1. תרומת ההכשרה במכללה- הבוגרים הביעו שביעות רצון בינונית מתרומת ההכשרה במכללה לעבודתם (ממוצע 3.26, ס"ת 1.04) . מהתבוננות בהיגדים המרכיבים פקטור זה ניתן לראות כי הם סבורים במידה הרבה ביותר כי הלימודים במכללה היו נחוצים וחשובים לכניסתם לתפקיד המורה (ממוצע 3.48, ס"ת 1.18) ובמידה הפחותה ביותר הם סבורים כי הם קיבלו הכשרה טובה ומספקת לפני הכניסה למערכת החינוכית (ממוצע 2.86, ס"ת 1.09).

2. תרומת ההתנסות בשדה- הבוגרים הביעו שביעות רצון בינונית מתרומת ההתנסות בשדה לעבודתם (ממוצע 3.44, ס"ת 1.04) . מהתבוננות בהיגדים המרכיבים פקטור זה ניתן לראות

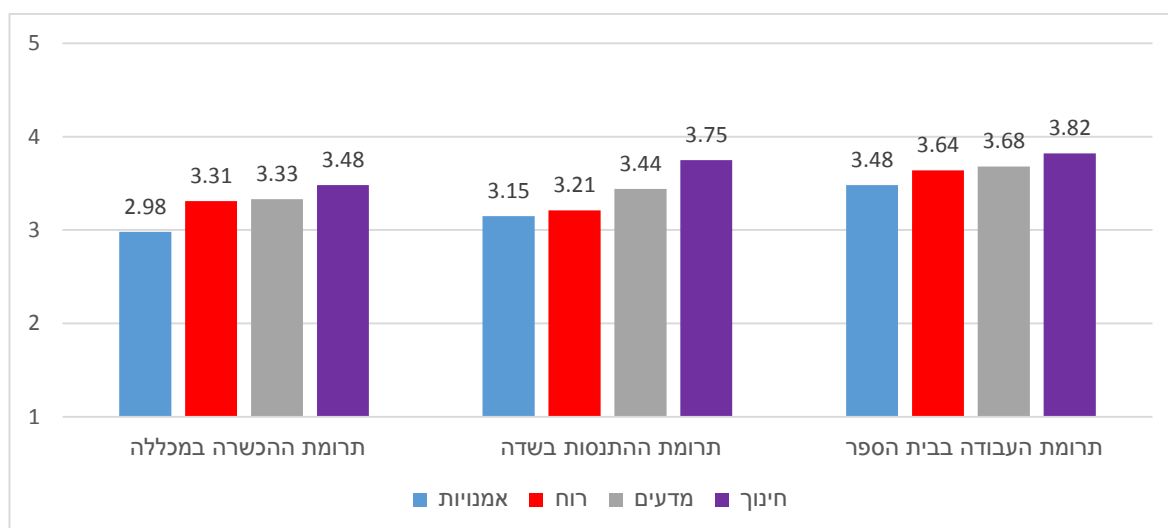
כי הם סבורים במידה הרבה ביותר כי הסטאז' היה משמעותי בתהליך ההכשרה (ממוצא 3.53, ס"ת 1.31).

3. תרומת העבודה בבית הספר- הבוגרים הביעו שביעות רצון בינונית גבוהה מתרומת העבודה בבית הספר (ממוצע 3.65, ס"ת 0.89). מהתבוננות בשני ההיגדים המרכיבים פקטור זה ניתן לראות כי הם סבורים במידה הרבה ביותר כי את עיקר המיומנויות הם רכשו בעבודה בבית הספר (ממוצא 4.07, ס"ת 1.01).

חשוב לציין כי גם בנוגע לכל ההיבטים של שביעות רצון שנבחנו במחקר, בוגרי המכללה אשר מעולם לא עסקו בהוראה לאחר לימודיהם הביעו שביעות רצון נמוכה יותר מאשר בוגרי המכללה אשר עסקו בהוראה או עוסקים בה עד היום.

כאשר בוחנים את ההבדלים בשביעות רצון של בוגרי המכללה בין הפקולטות השונות (בקרב הבוגרים שעסקו/עוסקים בהוראה) עולה כי בוגרי הפקולטה לאמנויות מביעים שביעות רצון נמוכה יותר מתרומת ההכשרה במכללה ומתרומת העבודה בבית הספר משאר הבוגרים (שביעות רצון נמוכה יותר מההתנסות בשדה) לעומת זאת בוגרי הפקולטה לחינוך מביעים שביעות רצון גבוהה יותר מההתנסות בשדה ומהעבודה בבית הספר מאשר בוגרי הפקולטות האחרות (F=10.07; P<.001). הנתונים מוצגים בתרשים מס' 3.

תרשים 3: ממוצעי שביעות הרצון מהלימודים במכללה על פי הפקולטות

בהמשך נשאלו הבוגרים באיזו מידה היו ממליצים לאחרים/ות ללמוד במכללה. תשובותיהם היו על סולם של 5 דרגות. הממוצע הכללי של תשובותיהם הנו 3.85 (ס"ת 1.05). בהתבוננות על הפקולטות השונות נמצאו הבדלים מובהקים בין הפקולטה לאמנויות לפקולטות לחינוך ולמדעים

($F=4.68$; $p<.01$). בוגרי הפקולטה לאמנויות היו ממליצים פחות על הלימודים במכללה (ממוצע 3.57, ס"ת 1.10) בהשוואה לבוגרי הפקולטה לחינוך (ממוצע 3.95, ס"ת 0.07) ולבוגרי הפקולטה למדעים (ממוצע 4.07, ס"ת 0.96).

לבסוף, נשאלו הבוגרים האם היו מעוניינים בקשר עם המכללה ואם כן, באיזה סוג של קשר ומה מטרתו. 40% השיבו כי היו מעוניינים בקשר עם המכללה (40% רשמו "אולי" ו 20% ענו לא).

בהתבוננות על תשובותיהם עלו היבטים מגוונים של רצונם בשמירה על קשר עם המכללה :

לימודי המשך - המשיבים הביעו רצון לקבל מידע לגבי השתלמויות מקצועיות ולימודי המשך (תואר שני ולימודי תעודה) הקשורים לתחום אותו למדו במכללה :

- "שוקלת לעשות תואר שני בסמינר"
- "אם ייפתחו לימודי תואר שני לגיל הרך אשמח להירשם"
- "לימודי תעודה"
- "השתלמויות מקצועיות"
- "במידה ויש השתלמויות למורים על כלי ודרכי הוראה יצירתיים"
- "עדכונים לגבי לימודי המשך אפשריים"

קבלת מידע ועדכונים מהמכללה על חידושים וכנסים הקשורים לחינוך והוראה :

- "קבלת מיילים על תיאוריות חדשות מערכי שיעור דרכי התמודדות עם תלמידים הורים"
- "חידושים ותיאוריה בתחום החינוך"
- "עדכונים על הרצאות, כנסים"
- "קבלת הזמנה לימי עיון וכנסים באשר הם"
- "העשרה במקצוע"

קבלת סיוע מהמכללה בהיבטים שונים הקשורים לעבודה בחינוך והוראה :

- "קבלת עזרה בפיתוח תכניות לימוד ויוזמות חינוכיות"
- "התייעצות בנוגע לתחומים שונים ולשאלות שעולות במהלך ההוראה"

- "כתובת למתן תשובות ועצות חשובות מפי מומחים- למשל בנושא סמכות, ובפסיכולוגיה של הגיל הרך"
- "מתן אפשרות להתייעץ בנושאים פדגוגיים או מעשיים איתם אני נתקלת בעבודתי היומיומית בפועל"
- "סיוע עמיתים, מרכז תמיכה ומאגר רעיונות"

תרומה אפשרית שלהם למכללה ולסטודנטים להוראה:

- "אשמח להגיע ולספר לסטודנטים בתכנית להסבת אקדמאים על ההשתלבות הצפויה להם במערכת החינוך"
- "אם יש יום חשיפה למתעניינים או לסטודנטים שרוצים לשמוע על העבודה בשטח או על לימודי החנ"ג במכללה - מוכנה להגיע ולדבר בשמחה"
- "לעודד אנשים נוספים לעשות את הצעד של הסבת אקדמאים להוראה".

השתלבות בעבודה במכללה:

- "אשמח להשתלב בסמינר כחוקרת או עוזרת מחקר בעתיד"
- "להיות מרצה בסמינר"
- "להיות מרצה אורח"
- "הייתי מעוניין לעבוד במכללה התחום ההוראה והמחקר"

סיכום ודיון

הנהלת המכללה פנתה לרשות למחקר והערכה בשנת תשע"ז בבקשה לבצע סקר על בוגרי המכללה. מטרתו של הסקר הייתה לבחון את השתלבותם של בוגרי מכללת סמינר הקיבוצים בעבודת ההוראה ואת תפיסתם את תרומת הלימודים במכללה להשתלבותם. בסקר השתתפו 498 בוגרים/ות אשר סיימו את לימודיהם בין השנים 2012-2016. הבוגרים השיבו על שאלון שחובר במיוחד עבור סקר זה ונשלח באמצעות הדואר האלקטרוני.

אחת המטרות המרכזיות של הסקר הייתה ללמוד אודות היבטים שונים של השתלבות בוגרי המכללה במערכת החינוך. מן הממצאים עלה כי מרבית המשיבים עוסקים בהוראה על סוגיה השונים במערכת החינוך הפורמלית. כאשר, מעט פחות ממחצית המשיבים עובדים בחינוך העל יסודי, מעט יותר משליש עובדים בחינוך היסודי, כחמישית עובדים בגני ילדים ואחוז מזערי משתלבים בהוראה במכללות או במכינות. מרבית המשיבים עובדים כמחנכי כיתה ו/או מורים מקצועיים בהיקף של מעל חצי משרה בהוראה בחינוך הרגיל, הממלכתי הפורמלי ובמגזר היהודי. מרביתם מדווחים כי הם מלמדים את המקצוע אותו למדו במכללה.

על מנת לסייע לסטודנטים במציאת עבודה במערכת החינוך המכללה עורכת "יריד תעסוקה" שנתי אליו מוזמנים כל הסטודנטים המסיימים ובו הם יכולים לפגוש נציגי מעסיקים. כמו כן, המכללה מספקת לבוגריה לוח מודעות דרושים המתעדכן באתר המכללה. אולם, מדיווחי הבוגרים עלה כי מרביתם לא קיבלו סיוע במציאת עבודה במוסדות החינוך. בין אלו שבכל זאת מדווחים כי קיבלו סיוע, חלק ניכר נעזרו בגורמים שונים מתוך המכללה ובעיקר במדריכות הפדגוגית או במנחות הסטאג'. כלומר, נראה כי סטודנטים המרגישים צורך בסיוע פונים עצמאית לערוצים מוכרים להם ממהלך לימודיהם.

כידוע, אחד האתגרים המרכזיים שמקצוע ההוראה מתמודד עמו בשנים האחרונות הנו הנשירה מהוראה. ממצאי מחקרים קודמים מלמדים כי נשירה מהוראה הינה תוצאה של שני תהליכים: סלקציה עצמית, הקשורה בתפיסת ההזדמנויות התעסוקתיות העומדות לרשות המורה, והשתלבות בארגון החינוכי, הנוגעת בין היתר בתנאי שכר נמוכים ועומס שעות בעבודה. המחקרים מראים כי אחד הגורמים המרכזיים לנשירה הנו קושי בהתמודדות עם דרישות התפקיד ותחושה של חוסר ליווי, תמיכה והערכה. כל אלו יחד מניעים את ההחלטה של המורה, בעיקר המורה הצעיר, לעזוב את הקריירה המקצועית בהוראה ולפנות לאפיקים אחרים (ארביב אלישיב, 2013; דוניצה-שמידט

וזוזובסקי, 2015). מממצאי הסקר הנוכחי, באשר לתהליכי סלקציה עצמית, עולה כי בין בוגרי הפקולטה לחינוך אחוז מזערי מהבוגרים מדווחים כי מעולם לא עסקו בהוראה לאחר סיום הלימודים (בחלק מן המחלקות אין אפילו בוגר אחד המדווח כי לא עסק בהוראה). אחוז נמוך של בוגרים שמעולם לא עסקו בהוראה ניתן למצוא גם בפקולטה למדעים, ובמחלקות למחול ולאומנות בפקולטה לאמנויות. לעומת זאת, במחלקות לתקשורת וקולנוע ולאומנויות העיצוב נמצא אחוז גבוה יחסית של בוגרים אשר מעולם לא עסקו בהוראה. יש לשער כי אחת הסיבות לכך הנה כי מדובר במקצועות הנלמדים פחות בבתי הספר. כמו כן, יתכן כי המניעים של סטודנטים אלו ללמוד תחום זה מלכתחילה נובעים מרצון להשתלב מקצועית בעשייה בתחום ולא בהוראה. מדיווחי הבוגרים עצמם (ללא חלוקה לפקולטות השונות) עולה כי כעשרים אחוזים מהם לא עובדים בהוראה מכיוון שלא מצאו עבודה מתאימה. לאור ממצא זה והממצא הקודם על פיו הסטודנטים מדווחים על הכוונה מועטה מצד המכללה במציאת עבודה, מומלץ למכללה לחשוב על אפיקי סיוע ותמיכה נוספים לצורך הגברת השתלבותם של הבוגרים במערכת החינוך.

באשר לתהליכי נשירה ממערכת החינוך, עולה מן הסקר כי במרבית המחלקות כחמישה עשר אחוזים מהמשיבים עסקו בהוראה ופרשו. יוצאות דופן הן המחלקות לחינוך יסודי ועל יסודי מתמטיקה בהן אחוז הנושרים הנו זעום עד אפסי. זאת ועוד, תופעת הנשירה, כפי שעולה מן המדגם הנוכחי, נפוצה פחות בקרב בוגרים אשר סיימו את לימודיהם במסלול הסבת אקדמאים. כחמישית מכלל הבוגרים במדגם אשר נשרו מהוראה מעידים כי החליטו לא להמשיך לעסוק בהוראה מכיוון שלא קיבלו תמיכה מספקת בבית הספר. נתונים אלו מצטרפים לנתוני מחקרים קודמים אשר הוצגו לעיל. כמו כן, הממצאים מראים כי שליש מסך כל הבוגרים שלא עסקו בהוראה או נשרו ממערכת החינוך מנמקים בחירה זו בתנאי ההעסקה נמוכים המאפיינים את עבודת ההוראה.

באשר לכיווני התפתחות אקדמית, נמצא כי מרבית הבוגרים לא פנו ללימודי המשך לאחר שסיימו את הלימודים במכללה. לצד זאת, מתוך אלו שהמשיכו ללמוד ניתן לראות כי המסלולים הנפוצים הנם לימודי תואר שני ולימודי תעודה. באופן שאינו מפתיע, בוגרים אשר למדו בתכנית המצטיינים (מכל הפקולטות) נוטים יותר להמשיך ללמוד לאחר סיום לימודיהם במכללה וממשיכים יותר ללימודי תואר שני. עוד עולה מן הממצאים כי מתוך בוגרי המכללה אשר המשיכו את לימודיהם מרביתם בחרו ללמוד באוניברסיטה וכרבע המשיכו ללמוד במכללת סמינר הקיבוצים

מטרה נוספת של הסקר הייתה לעמוד על מידת התרומה של הלימודים במכללה לבוגריה. בחינת תחושת התרומה התמקדה בשלושה היבטים: תחושת יכולת ניהול כיתה, רכישת ידע וכלים

בהוראת תחום הדעת הנלמד ורכישת ידע על מערכת החינוך כארגון. הסתכלות רוחבית על הממצאים חושפת כי הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית בלבד. עם זאת, נמצא כי בוגרי המכללה העוסקים בהוראה או כאלו שעסקו בהוראה בעבר ופרשו, מדווחים על תחושת תרומה גבוהה יותר מהלימודים, בכל שלושת התחומים, מאשר בוגרים אשר לא עסקו בהוראה מעולם.

הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית נמוכה ליכולת ניהול כיתה. בתוך כך, הם חשים כי הלימודים תרמו להם מעט יותר בהיבטים המתייחסים לעבודה פרטנית בכיתה השלמה (כמו, התאמת ההוראה לצרכי הילדים ומתן מענה לקשיים מגוונים של התלמידים) ופחות להתמודדות עם בעיות משמעת ועם מצבים בלתי צפויים. ממצאים אלה באים בהלימה עם ממצאי מחקרים קודמים בהם נמצא כי אחד הקשיים המשמעותיים ביותר בהוראה והמהווים גורם לתסכול בעבודה הנו הצורך להתמודד עם בעיות משמעת של תלמידים (Achinstein & Barret, 2004; Liu & Meyer, 2005; Tsouloupas, Carson,) נראה כי מורים חדשים נאלצים כבר בתחילת דרכם המקצועית להתמודד עם קושי משמעותי זה ובמבט לאחור חשים כי הכשרתם לא סיפקה כלים מספקים לצורך התמודדות זו. הממצאים חושפים מספר הבדלים בין קבוצות הבוגרים השונות. ראשית, נמצא כי בוגרים אשר לא למדו במסלול הסבת אקדמאים חשים כי נתרמו מהלימודים במידה רבה יותר (אם כי עדיין נמוכה) ביכולת ניהול כיתה בהשוואה לבוגרים אשר למדו במסלול להסבת אקדמאים. יתכן וההסבר לממצא זה טמון בניסיונם המקצועי הקודם בשוק העבודה ובגילם המבוגר יותר של מרבית בוגרי התכנית להסבת אקדמאים אשר מביא אותם לתחושה כי ברשותם מצוי סל כלים מקצועי, ללא קשר להכשרתם במכללה. שנית, כצפוי, נמצא כי בוגרים המלמדים את המקצוע בו התמחו במכללה חשים כי נתרמו יותר מהלימודים ביכולת לנהל כיתה וכי רכשו יותר ידע וכלים בהוראת התחום, בהשוואה לבוגרים אשר אינם מלמדים את התחום שלמדו. לבסוף, באשר להיבט תרומה זה נמצאו גם הבדלים בין בוגרי הפקולטות השונות. באופן ספציפי בוגרי הפקולטה לחינוך תופסים את הלימודים במכללה כתורמים להם יותר בהשוואה לבוגרי הפקולטות האחרות.

הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת ידע וכלים בהוראת תחום הדעת אותו למדו. בתוך כך, הבוגרים חשים כי הלימודים תרמו להם יותר לרכישת ידע אודות רעיונות מרכזיים בהוראת המקצוע ופחות לרכישת ידע אודות תכנית הלימודים בתחום אותו הם מלמדים. בנוסף, הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה מעטה לרכישת ידע על

מערכת החינוך כארגון, כאשר לתחושתם הלימודים תרמו להם יותר לרכישת ידע אודות מערכת החינוך הישראלית ופחות לרכישת ידע אודות תנאי ההעסקה של מורים. גם בהיבט זה בוגרי הפקולטה לחינוך מעריכים את התרומה במידה רבה יותר בהשוואה לבוגרי הפקולטות האחרות. לבסוף, הבוגרים חשים כי הלימודים במכללה תרמו להם במידה בינונית לרכישת כלים לעבודה בצוות, לרכישת ידע על כללי האתיקה המקצועית ולרכישת כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה הנלמד.

בהתבוננות על שביעות רצון ממרכיבי ההכשרה השונים עלה כי הבוגרים מייחסים משמעות במידה בינונית למרכיבים אלו, כאשר, הם מייחסים מעט יותר משמעות למרכיבי ההכשרה המעשיים מאשר למרכיבי ההכשרה העיוניים. גם כאן, נמצא כי בוגרי הפקולטה לחינוך מביעים שביעות רצון גבוהה יותר מההתנסות בשדה ומהעבודה בבית הספר מאשר בוגרי הפקולטות האחרות. כמו כן, בוגרי הפקולטה לאמנויות מביעים שביעות רצון נמוכה יותר מתרומת ההכשרה במכללה ומתרומת העבודה בבית הספר להכשרתם מבוגרי הפקולטות האחרות.

יש לציין כי על אף שביעות הרצון ותחושת ההתרמות הבינוניות, הבוגרים מדווחים כי היו ממליצים, במידה רבה, לאחרים ללמוד במכללה. בתוך כך, בוגרי הפקולטות למדעים ולחינוך בכל זאת היו ממליצים יותר על הלימודים במכללה בהשוואה לבוגרי הפקולטה לאמנויות. ממצא אחרון זה בא בהלימה עם הממצאים הקדומים הנוגעים להבדלים בין הפקולטות.

עם סיום לימודיהם, מקבלים הסטודנטים הזמנה מדיקנט הסטודנטים להצטרף ל"מועדון הבוגרים". התקשורת עם הבוגרים החברים במועדון נעשית בעיקרה באמצעות ניוזלטר, בו מוצגים סיפורי הצלחה של בוגרים, הצעות עבודה והנחות למופעים/הצגות/מוזיאונים. על אף פעולות אלו, מהממצאים עולה כי הסטודנטים היו שמחים לקשר משמעותי יותר עם המכללה. למעשה, **חלק ניכר מהבוגרים מעוניינים כי המכללה תהווה עבורם, גם לאחר סיום לימודיהם, מקום אליו יוכלו לפנות ולהתייעץ בדילמות מקצועיות שונות ולקבל רעיונות וכלים לעבודתם.** רבים ציינו כי היו מעוניינים בקשר עם המכללה אשר עשוי לבוא לידי ביטוי במגוון היבטים: מהיבטים של ידוע בלימודי המשך (תואר שני, לימודי תעודה והשתלמויות מקצועיות) או העסקה עתידית כמרצים במכללה, דרך הגעה שלהם למכללה על מנת להציג את הלימודים בה ואת העבודה בהוראה לסטודנטים פוטנציאליים ועד לקבלת סיוע בהתמקצעות. באשר להיבט אחרון זה הועלו מספר רעיונות כמו, קבלת מידע על חידושים ויוזמות אפשריות בתחומי החינוך, עדכונים על כנסים מקצועיים וקבלת סיוע פרטני וקבוצתי בנושאים שונים הקשורים לעבודה בהוראה.

לסיכום, ממצאי הסקר מעידים כי הבוגרים משתלבים ברובם בעבודה במערכת החינוך ואחוזי הנשירה עליהם הם מדווחים תואמים את אחוזי הנשירה הארציים ידועים (ארביב אילשיב, 2013). עם זאת, אין להתעלם מתחושת התרומה ושביעות הרצון הבינוניות של הבוגרים מהכשרתם במכללה ומומלץ לערוך חשיבה באשר לממצאים אלו. בתהליך זה יש לתת את הדעת על התחומים בהם חשים הסטודנטים את התרומה הפחותה ביותר- התמודדות עם בעיות משמעת של תלמידים, רכישת ידע המותאם לתכנית הלימודים בתחום ההוראה אותו הם לומדים, כלים להערכת התלמידים בתחום זה ורכישת ידע על בית הספר כארגון.

כמו כן, בעקבות ממצאי הסקר עולות שתי המלצות עיקריות. ראשית, נראה כי רצוי שהמכללה תחשוב על דרכים נוספות לסיוע במציאת עבודה במערכת החינוך לסטודנטים המסיימים את לימודיהם. שנית, מתוך הרצון של הבוגרים בקשר עם המכללה לאחר לימודיהם רצוי להרחיב ולהעמיק את אפיקו של קשר זה.

ביבליוגרפיה

ארביב-אילשיב, ר' וצימרמן, ו' (2015). מיהו המורה הנושר? מאפיינים דמוגרפיים, תעסוקתיים ומוסדיים של הנושרים מהוראה. *דפים*, 59, 175-206.

דוניצה-שמידט, ס., וזובסקי, ר. (2015). ביקוש והיצע של מורים במערכת החינוך: נקודת המבט הבית ספרית. *דפים*, 59, 142-174.

Tsouloupas Costas N., Carson Russell L., Matthews Russell, Grawitch Matthew J. and Barber Larissa K. (2010). Exploring the association between teachers' perceived 132 student misbehavior and emotional exhaustion: The importance of teacher efficacy beliefs and emotion regulation. *Educational Psychology*, 30(2), 173-189.

נספח 1: שאלון הסקר

בוגרים יקרים, כחלק מהשאיפה שלנו למסד את הקשר עם בוגרנו אנו מבקשים לקבל מכם משוב על טיב הלימודים במכללה ועל השתלבותכם במערכת החינוך. הסקר נערך על ידי רשות המחקר במכללה. נודה לכם אם תוכלו להקדיש מזמנכם למילוי השאלון. השאלון אנונימי ונועד לצורכי המחקר בלבד. אנו מודים לכם על שיתוף הפעולה.

1. מגדר: 1. אשה 2. גבר 3. אחר
2. **שנת לידה:** _____
3. **לאום:** 1. יהודי 2. ערבי 3. אחר: _____
4. **האם היה לך ניסיון בהוראה לפני שהתחלת את הלימודים במכללה?** 1. כן 2. לא
5. **באיזו מחלקה למדת במכללת סמינר הקיבוצים?** 1. גיל רך 2. יסודי 3. חינוך מיוחד 4. ניהול עסקי 5. אנגלית 6. על יסודי מדעי הרוח 7. על יסודי מתמטיקה-פיזיקה 8. על יסודי מדעים 9. חינוך גופני 10. אמנות 11. אמנויות העיצוב 12. תקשורת וקולנוע 13. מחול/תאטרון מחול 14. בימוי ותאטרון 15. אחר: _____
6. **האם למדת בתכנית המצטיינים?** 1. כן 2. לא
7. **באיזו שנה סיימת את לימודי ההוראה במכללה:** _____
8. **האם למדת במסלול הסבת אקדמאים?** 1. כן 2. לא
9. **האם לאחר הלימודים במכללת סמינר הקיבוצים המשכת ללמוד לקראת תואר אקדמי נוסף (או לימודי המשך אחרים)?**
  1. לא המשכתי ללמוד
  2. המשכתי ללימודי תואר ראשון נוסף
  3. המשכתי ללימודי תעודה
  4. המשכתי ללימודי תואר שני
  5. המשכתי ללימודי דוקטורט
  6. אחר: _____
10. **במידה והמשכת ללמוד באיזה תחום?**
  1. חינוך והוראה
  2. אחר: _____
11. **במידה והמשכת ללמוד, באיזה מוסד לימודים?**
  1. מכללת סמינר הקיבוצים
  2. מכללה אחרת להוראה

3. מכללת אקדמית אחרת

4. אוניברסיטה

5. אחר: _____

12. השתלבות בהוראה

12.1 האם אתה עוסק/ת בהוראה? (ניתן לבחור ביותר מתשובה אחת)

1. מעולם לא עסקתי בהוראה
2. עסקתי בהוראה בעבר ועכשיו כבר לא
3. אני עוסק/ת בהוראה במערכת החינוך הפורמלית בלבד
4. אני עוסק/ת בהוראה במסגרת/ות בלתי פורמליות בלבד
5. אני עוסק/ת בהוראה הן במערכת החינוך הפורמלית והן המערכת החינוך הבלתי פורמלית

12.2 מתי התחלת לעבוד בתחום ההוראה?

1. במהלך הלימודים, לפני הסטאז'
  2. בשנת הסטאז'
  3. עם סיום הסטאז'
  4. שנה לאחר סיום הסטאז'
  5. אחר _____
- 12.3 האם קיבלת סיוע במציאת עבודה במוסדות החינוך? 1. לא 2. כן
- 12.4 אם קיבלת סיוע במציאת עבודה במוסדות החינוך – ממי: _____

13. לעוסקים בהוראה בהווה או בעבר, אנא, התייחסו למוסד בו אתם/ן מלמדים/ות כיום או המוסד האחרון בו הועסקתם/ן (אם לא עסקתם/ן בהוראה בעבר - דלגו לשאלה 14):

- 13.1 שלב חינוכי: 1. גן 2. יסודי 3. על יסודי 4. אחר: _____
- 13.2 סוג חינוך: 1. רגיל 2. מיוחד
- 13.3 מגזר: 1. ממלכתי יהודי 2. ממלכתי ערבי 3. ממלכתי דתי יהודי 4. אחר: _____
- 13.4 האם את/ה מלמד/ת את המקצוע שבו התמחית במכללה? 1. כן 2. לא
- 13.5 תפקיד בפועל או תפקידך האחרון (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת):
  1. מחנך/ת
  2. מורה מקצועית
  3. מורה משלב/ת
  4. רכז/ת מקצוע
  5. רכז/ת חברתית
  6. רכז/ת שכבה
  7. רכז/ת פדגוגית
  8. רכז/ת הערכה
  9. יועץ/ת
  10. סגן/ית מנהל/ת
  11. מנהל/ת בית ספר 12. אחר: _____
- 13.6 היקף משרה: 1. פחות משליש 2. שליש עד חצי 3. יותר מחצי

13.7 להערכתך, באיזו מידה קיבלת הכשרה הולמת במכללת סמינר הקיבוצים לתפקידך

כמורה/גננת?

1. מעטה מאוד 2. מעטה 3. בינונית 4. רבה 5. רבה מאוד

14. לאלו שעסקו בהוראה ופרשו ולאילו שמעולם לא עסקו בהוראה:

14.1 מדוע החלטת שלא לעסוק בהוראה?

1. לא מצאתי עבודה מתאימה בהוראה
2. מצאתי עבודה טובה יותר בתחום אחר
3. עבודת ההוראה מאופיינת תנאים תעסוקתיים נמוכים
4. התחלתי לעבוד אולם לא קיבלתי תמיכה מספקת בבית הספר
5. סיבות אישיות
6. אחר: _____

14.2 במה את/ה עוסק/ת היום?

- 14.3 האם את/ה מתכננת לעסוק בהוראה בעתיד? 1. כן 2. לא 3. אולי

15. תפיסת תרומת הלימודים במכללת סמינר הקיבוצים לעבודתך בהוראה

15.1 אנה דרגי את מידת הסכמתך עם ההיגדים הבאים ביחס ללימודיך במכללת סמינר

הקיבוצים:

רבה מאוד	רבה	בינונית	מעטה	מעטה מאוד	במידה:
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע בתחום הדעת שאני מלמד/ת
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות תכנית הלימודים בתחום אותו אני מלמד/ת
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות הנהלים במערכת החינוך
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים להתמודד עם בעיות משמעת
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים פדגוגיים להורות את תחום הדעת שאני מלמד
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים להתמודד עם כיתות הטרוגניות
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות רעיונות מרכזיים בהוראת המקצוע שאותו למדתי
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות מגוון של אוכלוסיות לומדים
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות מערכת החינוך הישראלית
5	4	3	2	1	רכשתי כלים מספקים לנהל כיתה
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע אודות בית הספר כארגון
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים על מנת להתמודד עם צרכים אישיים של כל תלמיד ותלמידים
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים על מנת להתאים את ההוראה לצרכים של הילדים

רבה מאוד	רבה	בינונית	מעטה	מעטה מאוד	במידה:
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים להתמודד עם מצבים בלתי צפויים
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק ידע על מגוון התיאוריות בתחום החינוך
5	4	3	2	1	רכשתי כלים להערכת תלמידים במקצוע ההוראה שלי
5	4	3	2	1	קיבלתי ידע אודות תנאי ההעסקה של מורים
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים על מנת לתכנן יחידת הוראה בהתאם לתכנית הלימודים
5	4	3	2	1	רכשתי ידע לגבי כללי האתיקה המקצועית
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים המסייעים לי לתת מענה לקשיים מגוונים של תלמידים
5	4	3	2	1	רכשתי כלים להתמודד עם תפיסות שגויות של תלמידים במקצוע שאני מלמד/ת
5	4	3	2	1	רכשתי מספיק כלים לעבוד בצוות

15.2 איזה חלק בהכשרה שלך היה המשמעותי ביותר עבורך?

1. לימודי דיסציפלינה
2. הדרכה פדגוגית
3. לימודי הוראת ההתמחות
4. התנסות מעשית
5. לימודי חינוך
6. אחר: _____

15.3 אנא, דרג/י את מידת הסכמתך עם ההיגדים הבאים, בהתייחס ללימודיך במכללת

סמינר הקיבוצים:

רבה מאוד	רבה	בינונית	מעטה	מעטה מאוד	במידה:
5	4	3	2	1	קיבלתי הכשרה טובה ומספקת לפני הכניסה למערכת החינוכית
5	4	3	2	1	את עיקר המיומנויות רכשתי בעבודתי בבית הספר
5	4	3	2	1	הלימודים במכללה היו נחוצים וחשובים לכניסתי לתפקיד המורה
5	4	3	2	1	הסטאז (התמחות) היה משמעותי בתהליך ההכשרה
5	4	3	2	1	במהלך ההכשרה היו מספיק שיעורים של התנסות מעשית
5	4	3	2	1	שעות ההתנסות המעשית נוצלו היטב
5	4	3	2	1	רק לאחר שנכנסתי למערכת והתחלתי לעבוד הבנתי דברים רבים שלימדו אותי במכללה
5	4	3	2	1	אני מרגישה/ה שלימודי במכללה תרמו לגיבוש תפיסת עולם ערכית באשר לכבוד האדם
5	4	3	2	1	במסגרת לימודי נחשפתי להמחשות, דוגמאות והסברים בהוראת המקצוע
5	4	3	2	1	הלימודים במכללה תרמו לגיבוש זהותי כמורה

16. באיזו מידה את/ה ממשיך/ה להשתלם במסגרות שונות?

1. כלל לא 2. במידה מעטה 3. במידה בינונית 4. במידה רבה 5. במידה רבה מאוד

17.1 האם את/ה מעוניין/ת להיות בקשר עם המכללה? 1. כן 2. לא 3. אולי

17.2 אם את/ה מעוניין/ת להיות בקשר עם המכללה מהו אופי הקשר ומה מטרתו?

---

18. באיזו מידה היית ממליץ/ה לאחרים ללמוד במכללת סמינר הקיבוצים?

1. נמוכה מאוד 2. נמוכה 3. בינונית 4. רבה 5. רבה מאוד